

Голютяк-Пенкальська М.В.

*докторант юридичних наук,
Ягеллонський Університет у м. Краків*

Рецензент: Грицаєнко Л.Р.

*доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри,*

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

АНАЛІЗ МЕТОДІВ ПРОТИДІЇ ПОДАТКОВИМ ШАХРАЙСТВАМ НА ПРАКТИЦІ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

На разі, українська юридична наукова спільнота звертає більше уваги на адаптацію податкового законодавства до так званих європейських стандартів як того вимагає Угода про асоціацію України та ЄС. Про це свідчить аналіз останніх публікації у наукових фахових виданнях [1], також, окремо, слід згадати дисертаційне дослідження Федчишина Ю.А. на тему: «Наближення законодавства про податок на додану вартість України до законодавства Європейського Союзу у контексті Угоди про асоціацію» (2016 року). Аналіз останніх наукових публікацій в Україні за даною тематикою свідчить, що проблеми, що виникають в процесі оподаткування ПДВ на терені Європейського Союзу, більше висвітлюються економістами [2], ніж правниками.

Проблема шахрайств пов'язаних із ПДВ і збитків для держав-членів як наслідок цих шахрайств становлять серйозну загрозу для бюджету та економіки держав Європейського Союзу. У вересні 2013 року Європейська Комісія опублікувала дані досліджень на тему збитків пов'язаних із ненадходженням до бюджету ПДВ у 26 державах. Збитки склали близько 193 млрд. євро, що тоді становило 18% усіх зобов'язань по сплаті ПДВ або 1,5% ВВП цих держав. Також 23 серпня 2016 року Єврокомісія опублікувала доповідь [3], в якій йдеться про розміри сум ПДВ, які не були сплачені платниками податків на території держав-членів ЄС.

Найбільш поширеним видом податкових шахрайств у сфері ПДВ є так звані «**каруселі**» та «**зникаючий платник**». Ці проблеми раніше були відомі лише на внутрішньодержавному рівні, проте у сьогоднішній час розповсюдились поза державні кордони окремих держав і стали міжнародною проблемою. Не існує жодного дієвого методу самостійної боротьби з такими явищами на рівні окремих держав. Єдиним ефективним способом боротьби з податковими шахрайствами є

встановлення системи співпраці між податковими органами усіх держав-членів, зокрема на предмет обміну інформацією та тісне співробітництво з Європейською комісією у цій сфері.

Найчастіше шахрайства у сфері ПДВ полягають у тому, що платник цілеспрямовано не подає декларації про ПДВ або не вказує у ній усіх трансакцій, що відбулися, та не сплачує ПДВ, належний з усіх трансакцій. «Карусель» має місце тоді, коли суб'єкт ввозить товари із іншої держави-члена ЄС, не сплачуючи ПДВ, а потім не продає їх для споживання, а здійснює продаж цих товарів через ряд товариств, а на кінець ці товари вивозяться з даної держави. Кожне із товариств користується поверненням нарахованого ПДВ, вчиняючи тим самим протизаконні дії.

Іншим шахрайством, не менш проблемним для державного бюджету і нормального функціонування економіки, є так званий **зникаючий платник податку**. Цей різновид шахрайства полягає у тому, що недобросовісний платник засновує фіктивне товариство з метою вчинення шахрайства, що пов'язане із ПДВ. Такий платник зазвичай переслідує одну з-посеред наведених нижче мету: 1) незаконно «виманює» нарахований ПДВ через здійснення фіктивних операцій всередині співтовариства (симулювання обороту); 2) ухиляється від сплати належного ПДВ через не вказування цілого або часткового обороту у декларації (приховування реального обороту).

Виявлення такого злочину – це серйозна проблема для контролюючих органів, значною мірою сприяє цьому міжнародний характер торгівлі, що ще більш ускладнює переслідування суб'єктів таких заборонених дій.

Серед перших ініціатив на терені ЄС є Регламент Ради (ЄЕС) № 218/92 та Регламент Ради (ЄС) №1798/2003 від 7 жовтня 2003 р. про адміністративну співпрацю в галузі податку на додану вартість і про відміну регламенту Ради (ЄЕС) № 218/92. На підставі цих регламентів створено першу спільну систему обміну інформацією між державами ЄС, за допомогою якої податкові органи держав-членів могли співпрацювати між собою та з Європейською Комісією, обмінюючись інформацією і таким чином боротися із податковими шахрайствами та отримувати інші вигоди у цій сфері.

Беручи до уваги велику загрозу, спричинену незаконною практикою ухиляння від сплати податків, недостатній рівень комунікації між податковими органами та незадовільні результати співпраці на рівні Європейської Спільноти, а також розлади пересування капіталу і

конкуренції на внутрішньому ринку, Рада Європейського Союзу вирішила прийняти Регламент Ради (ЄС) №904/2010 [4] про адміністративну співпрацю в галузі податку на додану вартість.

Дуже важливим питанням, відповідно до положень регламенту, є швидкість дії податкових органів держав, що співпрацюють, дотримання строків визначених цим регламентом, оскільки податкові шахрайства підлягають виявленню тільки тоді, коли дії з метою їх виявлення та припинення є добре координовані і вчинені у відповідно короткий час. У регламенті наголошується, що обов'язковою умовою успішної співпраці є електронне пересилання і зберігання інформації щодо правильного нарахування податку та контролю за ПДВ.

У випадку укладення двосторонньої угоди між державами-членами з питань ПДВ, вони зобов'язані негайно повідомити про це Європейську Комісію, котра, у свою чергу, повідомляє про це інших держав-членів. Збирання, передавання і використання інформації у питаннях, що пов'язані із податковим законодавством, відіграє набагато більшу роль ніж у інших галузях права. Юридичні підстави для обміну різного виду податковою інформацією між державами-членами Європейського Союзу містять також договори про уникнення подвійного оподаткування.

Обмін інформацією здійснюється, як правило, за запитом. Ця процедура полягає у наданні окресленої у запиті інформації органам влади, котрі звертаються із запитом. З 1 січня 2015 р. існує можливість надіслати стандартний запит з додатковим запитом на порушення адміністративного провадження. Кожна держава-член самостійно окреслює умови передачі інформації [5].

Регламентом №904/2010 передбачено три виняткові ситуації, в яких інформацію можна надати без попереднього запиту. Це випадки коли запитувана інформація необхідна для проведення ефективного податкового контролю, коли є підозри про порушення закону про ПДВ і є велика ймовірність вчинення заборонених дій та коли дуже ймовірним є ризик понесення серйозних податкових втрат у будь-якій із держав-членів.

Вагомим питанням, врегульованим у ст. 31 регламенту, є можливість отримання електронним шляхом для кожного зацікавленого суб'єкта підтвердження дійсності ідентифікаційного номеру платника ПДВ, а також ім'я та адресу щодо будь-якої конкретної особи. З метою спрощення механізмів протидії шахрайствам, пов'язаним із ПДВ, згідно зі ст. 33 регламенту Ради (ЄС) №904/2010 встановлено мережу *Eurofisc*. В рамках *Eurofisc* було введено механізм раннього оповіщення про

податкові шахрайства у сфері ПДВ, покращено координацію роботи зв'язкових *Eurofisc* та було створено тематичні робочі області *Eurofisc*. Інформація, що пересилається через мережу *Eurofisc* є конфіденційна і доступ до неї надано виключно належним чином уповноваженим та акредитованим службовцям держав-членів.

Програму *Fiscalis 2013* було встановлено рішенням Європейського Парламенту та Ради 11 грудня 2007 року. Вона була введена в дію після створення єдиного європейського ринку в 1993 році. Метою програми було, зокрема, опрацювання і впровадження ІТ-систем та зв'язку, організація багатостороннього контролю, робочих візитів, семінарів і навчань. Шестирічний бюджет цієї програми складав 156,9 млн EUR, з яких майже 75% було витрачено на розробку інформаційних систем і програм для використання усіма країнами ЄС. Програми, які були створені в той час і мали відношення до податків та мит (близько 60) використовували платформу CCN/CSI. Серед основних додатків ІТ варто відокремити зокрема:

- VIES та VIES-on-the-Web, які служать для обміну інформацією пов'язаною з ПДВ;
- Tin-on-the-Web, який відноситься до податкового ідентифікаційного номеру;
- EMCS, система, яка відноситься до моніторингу переміщення підакцизних товарів;
- SEED, система обміну інформацією про акцизний податок;
- сучасні, високоякісні електронні форми, які використовуються для обміну інформацією про повернення ПДВ і безпосередніх податків.

Усі ці додатки великою мірою допомогли скоротити витрати і адміністративні навантаження як для платника податків, так і для податкових органів. Окрім того, вони спричинили зменшення кількості податкових шахрайств і випадків ухилення від сплати податків.

Програма *Fiscalis* створила також електронну пошту CCN mail і поштові скриньки VIES і TAXFRAUD, які служать для швидкого та безпечного обміну інформацією між податковими службовцями щодо шахрайств, пов'язаних із ПДВ. Загальна вартість податкових зобов'язань, які було виявлено в результаті багатостороннього контролю, склала близько 3,26 млрд. EUR.

У підсумку варто погодитись із загальною позитивною оцінкою різних механізмів співпраці щодо ПДВ державами, які входять до складу Європейського Союзу. Важливим аспектом є власна ініціатива держав-членів у питанні співпраці у різних сферах пов'язаних з обміном

інформацією та протидією податковим шахрайствам, також пристосування внутрішнього законодавства до законодавства ЄС, організації різного виду навчань для службовців та встановлення премій і штрафів за вчасно чи невчасно надані відповіді на запити інших країн, які беруть участь у обміні інформацією.

Список використаних джерел:

1. Див.: Теоретико-прикладні аспекти адаптації податкового законодавства в сфері непрямого оподаткування в межах Угоди про асоціацію – Ірпінь : НДІ фінансового права, 2014. – 47 с.; Жалій Т.В., Нагорний В.В. До питання про напрями вдосконалення правового регулювання податку на додану вартість в Україні у процесі інтеграції до законодавства Європейського Союзу / Жалій Т.В., Нагорний В.В. // Порівняльно-аналітичне право. – №5. – 2014. – С. 243-247; Трубін І.О. Напрями вдосконалення правового регулювання ПДВ в умовах реалізації положень Угоди про асоціацію України та ЄС / І.О. Трубін // Фінансове право № 3 (29), 2014. – С. 51-55.

2. Див.: Андріяш М. М. Проблеми розвитку оподаткування податком на додану вартість країн ЄС / М. Андріяш // Актуальні проблеми міжнародних відносин. Випуск 122 (частина I). 2014. – С. 215-227; Слюсаренко В.Є, Філіп К.О. Особливості оподаткування податком на додану вартість та його економічна доцільність / В.Є. Слюсаренко, К.О. Філіп // Науковий вісник Ужгородського університету 2014. – Серія Економіка. Випуск 1 (42). – С. 218-222.

3. Study and Reports on the VAT Gap in the EU-28 Member States: 2016 Final Report. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/2016-09_vat-gap-report_final.pdf

4. Регламент Ради (Європейський Союз) № 904/2010 від 7 жовтня 2010 року про адміністративну співпрацю щодо боротьби з шахрайством у податку на додану вартість // Офіційний вісник Європейського Союзу L 268 від 12.10.2010.

5. Biegalski Adam, „VIES – System wymiany informacji w zakresie podatku VAT – wybrane zagadnienia ogólne”, Monitor Podatkowy 2004, Nr 4.

Кобилянський Д.В.

студент,

Національна академія Служби безпеки України

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ АВТОРСЬКИХ ТА СУМІЖНИХ ПРАВ

На сьогоднішній день чинне законодавство України не має цільної взаємоузгодженої та ефективною системи норм, які б захищали права інтелектуальної власності. Особи, які порушують права інтелектуальної